

Το αρχαίο #metoo της Φιλομήλας

Η ηρωίδα της μυθολογίας είναι το πρώτο θύμα παρενόχλησης που δημοσιοποιεί τον βιασμό του

ΤΗΣ ΜΑΙΡΗΣ ΑΔΑΜΟΠΟΥΛΟΥ

Το #metoo προκάλεσε σεισμό στο Χόλιγουντ και μπήκε στη δημόσια σφαίρα από το Ευρωκοινοβούλιο ως τις γυναίκες του Ιράν. Ποια ήταν όμως η πρώτη γυναίκα που με τον τρόπο της έστειλε μήνυμα αντίστασης κατά της σεξουαλικής παρενόχλησης; Ένα hashtag, δηλαδή, πριν από την εποχή του hashtag; Μην βιαστείτε να βάλετε στοίχημα.

Το πιθανότερο είναι ότι θα το χάσετε, επειδή μάλλον θα ποντάρετε σε πρωταγωνίστρια του κινηματογράφου. Κι όμως, το πρώτο θύμα σεξουαλικής παρενόχλησης που τόλμησε να δημοσιοποιήσει το συμβάν είναι η Φιλομήλα της ελληνικής μυθολογίας, κόρη του βασιλιά της Αθήνας Πανδίωνα.

Θύμα βιασμού από τον άνδρα της αδελφής της, τον βασιλιά της Θράκης Τηρέα, εξιστόρησε σε υφαντό τον βιασμό της, όταν εκείνος

της έκοψε τη γλώσσα για να μην αποκαλύψει τι συνέβη. «Εκείνο που έπραξε δεν είναι ανάλογο με εκείνο που κάνουν οι γυναίκες σήμερα; Το υφαντό της Φιλομήλας είναι το Διαδίκτυο του 21ου αιώνα», υποστηρίζει η διασημότερη βρετανίδα κλασικίστρια Μαίρη Μπίρντ στο νέο της βιβλίο «Γυναίκες και εξουσία: ένα μανιφέστο». Βασισμένο σε δύο διαλέξεις που έδωσε το 2014 και το 2017 εστιάζοντας στις ρίζες του μισογυνισμού, από τη μυθική Μέδουσα και την κλασική Αθήνα μέχρι και την καγκελάριο Μέρκελ, αναμένεται στις 19 Απριλίου από τις εκδόσεις Μεταίχμιο (σε μετάφραση της Κατερίνας Σχινά).

Αφετηρία της Μπίρντ είναι η σκηνή της «Οδύσσειας» από τη ραψωδία α (361-400), όπου η Πηνελόπη ζητά από τον αοιδό Φίμιο να σταματήσει το τραγούδι που εξιστορεί την επιστροφή των Αχαιών, καθώς της προκαλεί θλίψη.

Λίγο μετά ο γιος της Τηλέμαχος τη στέλνει στον αργαλειό της ξεκαθαρίζοντάς της ότι «ο λόγος ανήκει στους άνδρες» και στο σπίτι τους εκείνος είναι ο «κυβερνήτης». «Είναι θεμελιώδες αυτό το επεισόδιο, επειδή αποτελεί το πρώτο καταγεγραμμένο στη λογοτεχνία παράδειγμα ενός άνδρα που φι-

μώνει μια γυναίκα, καταδεικνύοντας ότι ο δυτικός πολιτισμός έχει χιλιάδες χρόνια πρακτικής προς αυτή την κατεύθυνση.

Μόνο αν κατανοήσουμε πόσο παλιό είναι το προνόμιο του λόγου στους άνδρες, θα μπορέσουμε να καταλάβουμε τι συμβαίνει σήμερα», υποστηρίζει η καθηγήτρια στο Πανεπιστήμιο

του Κέιμπριτζ και στη Βασιλική Ακαδημία Τεχνών, σταθερή συνεργάτρια του λογοτεχνικού ενθέτου της βρετανικής εφημερίδας «The Times».

«Ορισμένες συμπεριφορές δεν είναι έμφυτες ή φυσικές: είναι πολιτιστικές, και παραδίδονται από γενιά σε γενιά κατά τη διάρκεια των αιώνων. Δεν είχα ως πρόθεση να καταδικάσω τον κλασικό πολιτισμό, στο πλαίσιο του οποίου οι γυναίκες είναι αξιολύπτες. Αν θέλουμε όμως να αντιμετωπίσουμε το πρόβλημα, πρέπει να εντοπίσουμε την προέλευσή του», εξηγεί η συγγραφέας στην ιταλική εφημερίδα «La Repubblica», επισμαίνοντας ότι το κίνημα #metoo δεν είναι καινούργιο.

ΜΕΡΚΕΛ ΚΑΙ ΘΑΤΣΕΡ. Παραδέχεται παράλληλα ότι, αν και έχει επιστρέψει πολλές φορές στις αρχαίες πηγές για να μελετήσει διαφορετικά θέματα, μόλις πρόσφατα πρόσεξε το επεισόδιο φήμωσης της Πηνελόπης από τον Τηλέμαχο.

Και φοβάται ότι έχουμε συνθίσει να ερχόμαστε αντιμετώπι με τέτοιες σκηνές ώστε να τις θεωρούμε πλέον κανόνα και να μην αγτιδρούμε, ενώ πολλές γυναίκες παραδέχονται ότι έχουν βιώσει ένα αντίστοιχο περιστατικό. Οσο για τη γυναικεία λογοτεχνία; Θύμα κι αυτή της ίδιας βαθιά ριζωμένης νοοτροπίας, υποτιμάται, ενώ κάθε φορά που μια γυναίκα θα πάρει δημοσίως τον λόγο κινδυνεύει από προσβολές.

Και βεβαίως υπάρχουν κι εκείνοι που θεωρούν ότι οι γυναίκες είναι λιγότερο ικανές από τους άνδρες, με πλέον χαρακτηριστικό πεδίο εκείνο της πολιτικής. Αρκεί να θυμηθεί

Η Φιλομήλα κρατά το υφαντό που εξιστορεί τον βιασμό της, σε σχέδιο του Εντουαρντ Μπερν-Τζόους (1864)

κανείς την απεικόνιση της Χίλاري Κλίντον ως αποκεφαλισμένης Μήδειας από κύκλους προσκεκλιμένους στον Ντόναλντ Τραμπ. Κι αν αυτό είναι ένα ακραίο παράδειγμα, προϋπάρχει η περίπτωση της Μάργκαρετ Θάτσερ που έκανε μαθήματα για να αποκτήσει βαθύτερη φωνή.

«Ακόμη και σήμερα προτείνεται στις γυναίκες να αλλάξουν τον τόνο της φωνής τους ώστε να ακούγεται πιο αρρενωπός. Γιατί όμως μια οξεία φωνή δεν θεωρείται έγκυρη; Ευτυχώς, τα πράγματα έχουν αλλάξει κυρίως τα τελευταία 100 χρόνια, αλλά πρέπει να γίνουν ακόμη πολλά», συνεχίζει η Μπίρντ. Εχοντας εντοπίσει τη ρίζα του προβλήματος, τι προβλέπει άραγε για το μέλλον;

«Η γνώση της Ιστορίας με κάνει αισιόδοξη. Πρέπει να παραμείνουμε σε επαγρύπνηση. Σε περιόδους οικονομικής λιτότητας παρατηρείται μεγαλύτερη επιβράδυνση στην πρόοδο του γυναικείου ζητήματος», καταλήγει.

